

Mavzu: Qushlarning inson hayotidagi roli va muhofazasi

– Qushlarning foydasi, zararli turlari,
Qizil kitobdagi qushlar, ekologik
muammolar

Qushlarning inson hayotidagi roli va ularning muhofazasi

Qushlar tabiatning eng muhim bo'g'inlaridan biri bo'lib, ular ekologik muvozanatni saqlashda, o'simliklarning ko'payishida, zararkunandalar nazoratida va inson hayotida katta ahamiyatga ega. Yer yuzida 10 mingdan ortiq qush turlari mavjud bo'lib, ularning har biri tabiiy muhitda o'z vazifasini bajaradi

Qushlarning inson hayotidagi foydasi

1. Zararkunandalarni kamaytiradi. Ko‘plab qushlar hasharotlar, kemiruvchilar va zararli hasharot lichinkalari bilan oziqlanadi. Masalan, qaldirg‘och, lochin, husayni, chittaklar qishloq xo‘jaligini himoya qiladi

2. O'simliklarni changlatadi. Kolibrilar, nektarxo'r turlar, ayrim qaldirg'ochlar va sunbulxo'rlar gullarni changlatishga yordam beradi. Bu o'simliklarning ko'payishida juda muhim.

3. Urun va urug'larni tarqatadi. Qushlar mevalarni yeb, ularning urug'larini uzoq masofalarga olib boradi. Bu o'rmonlarning tiklanishiga yordam beradi.

3. Urun va urug'larni tarqatadi. Qushlar mevalarni yeb, ularning urug'larini uzoq masofalarga olib boradi. Bu o'rmonlarning tiklanishiga yordam beradi.

5. Ekoturizmni rivojlantiradi. Noyob qushlarni ko'rish uchun dunyoning turli joylariga sayyohlar boradi. Masalan, O'zbekistonda qizil suvsar, oq o'rdak, qum qarg'asi kabi turlarni tomosha qilish uchun ekologik turizm yo'nalishlari mavjud.

Zararli qushlar turlari

Ba'zi qushlar qishloq xo'jaligiga yoki chorvachilikka zarar yetkazishi mumkin:

Qarg'alar — dalalarda don ekinlarini talaydi.

Musicha va chumchuqlar — bog'dorchilik hosilining bir qismini yeb yuboradi.

Ba'zi yirtqich qushlar — mayda quyon, tovuq va go'shtdor qushlarga zarar yetkazishi mumkin (masalan, burgut).

Gde-Fon.com

Gde-Fon.com

Gde-Fon.com

Qizil kitobga kiritilgan qushlar

O'zbekistonda turli sabablarga ko'ra yo'qolib borayotgan qushlar O'zbekiston Q
kitobiga kiritilgan. Mashhur turlardan:

Oq o'rdak

Qora laylak

Qum qarg'asi

Oq qush (flamingo ayrim populyatsiyalari)

Saxroi lochin (baloban)

Oq shohlochin

Qushlar bilan bog'liq ekologik muammolar

1. Yashash muhitining yo'qolishi. O'rmonlarning kesilishi, daryolarning qurishi, qishloq xo'jaligi kengayishi ko'plab qushlar uyalarining yo'q bo'lishiga olib kelmoqda.

2. Kimyoviy moddalar. Pestitsid va gerbitsidlar hasharotlarni yo'q qiladi va qushlarni zaharlashi mumkin.

3. Iqlim o'zgarishi. Issiq mavsumning cho'zilishi, sovuqning kamayishi migratsiya yo'llarini buzadi. Ko'plab qushlar ovqat topolmay qoladi.

4. Ovchilik va noqonuniy savdo. Noyob qushlar parrandachilik, kolleksiya yoki bezak uchun noqonuniy sotiladi. Bu esa ularning sonini tubdan kamaytiradi.

Qushlarni muhofaza qilish choralari

Qizil kitobdagi turlarni qat'iy himoya qilish. Ularni ovlash taqiqlangan.

Qushlar uchun qo'riqxonalar yaratish. Masalan, "Zarafshon qo'riqxonasi", "Buxoro bug'usi qo'riqxonasi" atrofida qushlar ko'p.

Uyalarini saqlash va sun'iy uya o'rnatish.

Pestitsidlar miqdorini kamaytirish.

Ekoturizmni rivojlantirish. Qushlardan foyda topish orqali ularni saqlab qolish mumkin.

“Qizil kitob” va uning o’rni.

- “Qizil Kitob -- bu hujjat bo’lib u Insonning vijdonidir. Har qaysi millat dunyo oldida o’zining tabiat boyliklarini asrash mas’uliyatini olgan”
- **(Xalqaro Qizil Kitobdan olingan).**
- Qizil Kitob - nima? Bu xavf va umid kitobidir. Bu kitobni boshqacha qilib qayg’u-alam kitobi ham deyiladi, chunki bu kitobda yer yuzidagi yo’qolib ketayotgan hayvon zotlari va o’simlik turlarini o’zida mujassamlashtirgan. Qizil Kitob - harakatga chaqiruvchi kitobidir.

QIZIL KITOB

BOLALAR UCHUN

Qushlar tabiatdagi biologik indikator sifatida

Qushlar atrof-muhit holatini ko'rsatib beruvchi eng yaxshi biologik indikatorlar hisoblanadi. Agar muhitda ifloslanish, o'rmonlarning kamayishi yoki pestitsidlar ko'payishi sodir bo'lsa, qushlar soni tez kamayadi. Shu sababli olimlar qushlar orqali hudud ekologiyasini baholaydi.

Masalan:

Loyqa daryo bo'ylarida turnalar yo'qolsa — demak, suv sifati

Qushlarning iqtisodiy foydasi

Ko'pchilik odamlar qushlar faqat tabiat uchun muhim deb o'ylaydi. Aslida ular iqtisodiy jihatdan ham foydali:

. Dehqonchilikda hosilni himoya qiladi.

Masalan, 1 juft qaldirg'och bir mavsumda 8000–10000 dona hasharotni yeb tuborishi mumkin. Bu dalalarda hosilning saqlanishiga yordam beradi.

Qushi yo'qolsa, nima bo'ladi?

Agar qushlar yo'qolib ketsa, ekotizim butunlay buziladi:

Hasarotlar haddan tashqari ko'payadi.

O'simliklarning changlanishi kamayadi.

O'rmonlar tiklanish sur'ati pasayadi.

Ovqat zanjiri buziladi.

Kasalliklar ko'payadi (kemiruvchilar orqali).